

Jak zapojovat žáky s odlišným mateřským jazykem do výuky

Český jazyk

Český jazyk

1. Zapojuji všechny žáky.

Zapojuji všechny žáky. Žáky s odlišným mateřským jazykem (OMJ) nepřehlížím, zapojuji je do vyučovacích i třídnických aktivit, dávám jim prostor vyniknout, začlenit se i vydechnout. Nebojím se s žáky s OMJ mluvit. Při komunikaci s nimi používám jednoduchý jazyk.

Zapojuji žáka do aktivit ve třídě s ostatními žáky. Žák se například účastní čtenářských dílen (klidně s knihou ve svém rodném jazyce), pracuje pouze s krátkou ukázkou literárního textu (používá překladáč), zatímco ostatní pracují s delším úsekem, doplňuje slova do textu, ale na rozdíl od rodilých mluvčích má k dispozici nabídku těchto slov. Celá třída včetně žáka s OMJ pracuje se strukturou textu, například se seznámí jako ostatní se strukturou e-mailu nebo dopisu. Spolu s celou třídou do struktury doplňuje konkrétní údaje, věty, vyjádření, např. do rubriky předmět doplní Omluva – lyžařský kurz.

2. Využívám všechny prostředky k dorozumění.

Využívám všechny prostředky k dorozumění. Překladač, komunikační karty, pantomima či použití jiného jazyka jsou dobrými pomocníky. Pomocí aplikací mohu komunikovat s žáky bez nutnosti vystavit je konfrontaci s třídou.

Používám gesta, obrázky, prezentace, klíčové vizuály, schémata. Například schematicky zachytím na tabuli strukturu e-mailu a nechám žáky vyplnit každou rubriku konkrétním jazykovým vyjádřením, např. Vážená paní Nová // Vážený pane Černý // Vážená paní učitelko // Vážený pane učiteli // Milá Kláro // Milý Edo.

3. Monitoruji úroveň jazyka.

Monitoruji úroveň jazyka. S žáky stále komunikuji a znám jejich jazykovou úroveň. Podle ní volím způsob práce, obtížnost úkolů i hodnotící kritéria.

Komunikuji s učitelem češtiny jako druhého jazyka, sdílím mu své materiály, domlouvám se s ním, jak se žák v práci s textem posouvá. Pracujeme společně nad texty, které používám ve výuce. Učitel češtiny jako druhého jazyka (před)připravuje žáka na práci v hodině, seznamuje ho s novou slovní zásobou, rozšiřuje mu slovní zásobu, učí ho fráze, slovní spojení, trénuje jazykové struktury. Například: Mohl/a bych vás poprosit, abyste mi poslal/a, co si mám v předmětu doplnit?

4. Jsem názorný.

Jsem názorný. Všechno názorně ukazuji. Výklady a postupy jsou strukturované a přehledné. Vizualizuji pomocí schémat, obrázků, grafů, časových os, vzorců a pokusů. Tím pomohu všem.

Píšu slova, která jsou pro téma klíčová, na tabuli, také píšu na tabuli slova, která žák s OMJ nezná. Graficky ztvárňuji textové vzorce a struktury (e-mail, dopis...), kreslím, využívám myšlenkové mapy, pracuji s klíčovými slovy, podtrhávám je.

5. Dbám na strukturu.

Dbám na strukturu. Mám definované minimální cíle opřené o jednoduchý jazyk a těmi začínám. Přidávám postupně. Mohu využít „předučení“ klíčových slov.

Své mluvení dělím na kratší úseky, neustále orientuji žáky v tom, kde se právě nacházíme, o čem právě mluvíme nebo diskutujeme. Program hodiny zapisuji na tabuli a odkazuji na jednotlivé části Adresa // Předmět // Oslovení // Sdělení e-mailu „Takhle vypadá struktura e-mailu. Začneme adresou... takto píšeme adresu. Teď budeme mluvit o předmětu e-mailu.“ Strukturuji nejen text, se kterým žáky seznamuji, ale strukturuji i svou hodinu.

6. Myslím na tempo.

Myslím na tempo. Umožním žákům studovat vlastním tempem. Používám částečně předpřipravené zápisy, redukované pracovní listy a další materiály, které žáci doplňují.

Tempo mé řeči je pomalejší, seznámím žáka s tématem dopředu, např. tématem bude psaní e-mailu, žák se podívá, jak se píše e-mail, klidně ve svém jazyce, v hodinách češtiny jako druhého jazyka se pak žák naučí klíčovou slovní zásobu k tématu psaní e-mailu a doplňuje slovní zásobu, fráze do struktury e-mailu, žák s OMJ dostane výběr slov, ze kterého volí. Žákovi s OMJ poskytneme dost času na to, aby se seznámil nejen se strukturou e-mailu, ale i se slovní zásobou a frázemi.

7. Myslím na to, že ne vše je ostatním kulturám zřejmé.

Myslím na to, že ne vše je ostatním kulturám zřejmé. Symboly, zkratky, odkazy, narážky a další jazykově a kulturně podmíněné věci mohou bránit porozumění. Vše vysvětluji a ptám se na porozumění.

Pro některé žáky je práce v české škole zcela nová, například jde o práci ve skupině, ve sdíleném prostředí, v online učebně nebo vytváření lapbooků či prezentací. Ukážu tedy přesně žákovi, co po něm chci, jak má výsledek vypadat. Pak si nechám od žáka zopakovat, že přesně ví, co má dělat, žákovi poskytnu vzor e-mailu, dopisu, oznámení apod.

8. Ujišťuji se, že mi všichni jazykově rozumí.

Ujišťuji se, že mi všichni jazykově rozumí. Vědí všichni, co mají dělat? Pochopili, jak budou hodnoceni? Chápu správně, co mi chtějí sdělit? Ví, co umí?

Aktivitu, např. psaní e-mailu, zadávám žákům nejen ústně, ale i písemně. Nebo také ukazuji, co po žácích budu chtít a jaký má být výstup, pracuji s interaktivní tabulí nebo s dataprojektorem. Nechám si od žáka zopakovat, co přesně má dělat. Brzy po začátku činnosti ještě zkontroluji, že žák vše dělá.

9. Umožňuji žákům používat mateřský jazyk.

Umožňuji žákům používat mateřský jazyk. Mateřský jazyk je pomocník. Mateřský jazyk žáků není nutné ze vzdělávacího procesu vyřadit. Naopak je často vhodné jeho využití aktivně podporovat. Slovníčky, studijní materiály či výuková videa k tématu ve vlastním jazyce pomáhají porozumět. Zápis látky ve vlastním jazyce může být oporou v učení.

Aktivně podporuji žáka v tom, aby například v domácí přípravě používal videa, sledoval dokumenty, používal online materiály ve svém rodném jazyce, například aby se seznámil s tím, jak se píše e-mail nebo čím se vyznačuje realismus, které knihy pokládáme za typicky realistická díla.

10. Využívám zkušenosti kolegů a o své se s kolegy dělím.

Využívám zkušenosti kolegů a o své se s kolegy dělím. Svoje zkušenosti, úspěchy i neúspěchy sdílím s kolegy ve škole i mimo ni. Když nevím, kudy kam, nebojím se požádat o pomoc. Znáám své limity a vím, že nevyřeším vše.

NPI nabízí konzultace u krajských koordinátorů a specializovaný webinář Jak zapojovat žáky s OMJ do běžné výuky – český jazyk.

Národní pedagogický institut
České republiky
Senovážné náměstí 25
110 00 Praha 1
www.npi.cz